

Demokrasiyi Sekteye Uğratan Darbe Haberlerinin Çerçevesi: 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi Örneği

FATMA NİSAN*
N. TÜLAY ŞEKER**

Öz

Türkiye’de 15 Temmuz 2016 tarihinde bir darbe girişimi olmuştur. FETÖ terör örgütü tarafından gerçekleştirilen darbe girişimi halkın darbeyi engellemek amacıyla meydanlara inmesiyle püskürtülmüştür. Darbede çok sayıda vatandaş hayatını kaybetmiştir. Türk kamuoyunu derinden etkileyen bu darbe girişiminin etkileri aylarca sürmüştür. Bu darbe girişimi, Türk darbeler tarihinde halkın ilk kez karşı çıkmasıyla engellenen ilk darbe girişimi olma özelliği taşıması nedeniyle önemlidir. Demokrasiyi sekteye uğratmak amacıyla gerçekleştirilen bu darbe girişimi sonucunda halkın yanı sıra siyasetçilerde ortak amaçta toplanmış ve darbe girişimine karşı birlikte mücadele etmişlerdir. Tüm Türkiye’yi etkileyen bu darbe girişimi karşısında Türk basını gazete sayfalarında haberleri ne kadar ve nasıl çerçevelemiştir? Bu soru çalışmanın amacını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, demokrasiyi sekteye uğratmaya yönelik bir girişim olan 15 Temmuz darbe girişiminin ardından Türk ulusal basınının gazete sayfalarında darbe haberlerini nasıl çerçevelediğini incelemektir. 16-22 Temmuz 2016 tarihleri arasındaki tüm ulusal gazetelerin incelendiği çalışmada birinci sayfalar analiz edilmiştir. Çalışmanın amacına en uygun olan ‘haber çerçeveleme’ yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 15 Temmuz Darbe Girişimi, FETÖ, Haber Çerçeveleme, Medya Demokrasi-si, Türkiye’de Darbeler Tarihi

Framing the News about Turkish Coup D'etat Attempt Preventing Democracy: The Case of Failed Coup D'etat Attempt on 15th July 2016

FATMA NİSAN*
N. TÜLAY ŞEKER**

Abstract

A military coup was attempted on 15th July 2016 in Turkey. The military coup attempted by FETÖ terrorist group (Gülen movement) failed thanks to mass reaction of Turkish people against the event. During the coup, many citizens died and the effects of this coup attempt, which has deeply affected Turkish public opinion, lasted for months. This coup attempt is important because it is the first coup attempt to be blocked by the people for the first time in the Turkish military history. As a result of this coup attempt eliminating the democracy, both people and politicians gathered together in common purpose and they fought against the coup attempt together. In the face of this coup attempt that affects the whole of Turkey, how much and how has the news of the Turkish press been framed in newspaper pages? This question sets forth the purpose of the study. Therefore, the purpose of this study is to examine how the news about the coup has been framed in newspapers of the Turkish national press after the July 15 coup attempt to blocking the democracy. The first pages were analyzed in the study of all national newspapers between 16-22 July 2016. The most appropriate 'news framing' method was used for the purpose of the study.

Keywords: July 15 Coup Attempt, FETÖ (Gülen Movement), News Framing, Media Democracy, History of Military Coup in Turkey

* Assist. Prof., İnönü University, Faculty of Communication, Malatya, Turkey

** Assoc. Prof., Akdeniz University, Faculty of Communication, Antalya, Turkey

1. Giriş

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra demokratik bir sistemi seçmiş ve ondan sonra yürütme organını halk oylaması belirlemiştir. Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadarki süreçte Türkiye'nin dönem dönem darbelerle karşı karşıya kaldığını söylemek mümkündür. Bu darbelerin çoğu başarılı olurken 15 Temmuz 2016 tarihinde FETÖ terör örgütü tarafından gerçekleştirilen darbe girişimi halkın meydanlara inmesi sonucunda püskürtülmüş ve kalkışmanın başarısız olması sağlanmıştır. Darbeyi engellemeye çalışırken çok sayıda vatandaş hayatını kaybetmiştir. Bu darbe girişimi, Türk darbeler tarihinde halkın karşı çıkmasıyla engellenen ilk darbe girişimi olma özelliği taşımaktadır. Demokrasiye sekteye uğratma amacı taşıyan bu darbe kalkışması tüm Türkiye'yi etkilediği gibi basın da olaya önemli derecede ve uzun süre yer ayırmıştır. Bu darbe girişimi karşısında Türk basının nasıl bir tavır takındığı, yani darbe girişimi haberlerinin haber içerikli tüm ulusal gazetelerde nasıl ve ne kadar çerçevelendiğini incelemek, çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Gazetelerin birinci sayfalarının incelendiği çalışmada analiz edilen zaman aralığı 16-22 Temmuz 2016 tarihleri arası olurken, yöntem olarak 'haber çerçeveleme' yöntemi kullanılmıştır.

2. Türkiye'de Darbelerin Tarihi

Cumhuriyet tarihinin ilk askerî darbesi, 14 Mayıs 1950 genel seçimlerinden galip çıkarak Türkiye'nin yönetimini ele alan Demokrat Partinin diktatörce uygulamalara yöneldiği, Anayasa'yı ihlal ettiği ve kardeş kavgasına sebebiyet verdiği gerekçelerinden hareket ederek ülke yönetimine el koyan Milli Birlik Kurulu (MGK) tarafından 27 Mayıs 1960'ta gerçekleştirilmiştir (Tek, 2007: 27). Darbe öncesinde darbe ortamını hazırlayan temel gerekçeler söz konusudur. Demir ve Üzümcü'ye (2002: 159) göre, 1950 sonrası dönemde yapılan seçimleri DP ezici çoğunlukla kazandığı için, CHP'liler demokratik yollarla tekrar iktidara gelmelerinin mümkün olmadığını fark etmiş ve askerinin desteğiyle DP'yi iktidardan uzaklaştırmaya çalışmışlardır. DP bu durumu sezdiği için CHP'yi sindirme politikası izlemeye başlamıştır. Asker ile DP arasındaki gerilimin oluşmasında, DP'nin 1950'de orduda gerçekleştirdiği tasfiye etkili olmuştur. Fakat bu gerginliğin artmasında farklı gelişmelerin, özellikle 1954'ten itibaren etkili olmaya başladığı söylenebilir. Bu dönemden itibaren ordu içerisinde darbeci oluşumların oluşmaya başladığı gözlemlenmiştir. Bu oluşumların sayısında 1957 sonrasında artış olmuş, 1958'de Dokuz Subay olayı cereyan etmiştir. Darbeciler cezalandırılmadığı gibi, darbecileri ihbar eden subay cezalandırılmıştır (Dursun, 2001: 32-33). Bu gelişmelerin sonunda ülkede siyasal ve sosyal bir kriz yaşanmıştır. İstanbul ve Ankara'da meydana gelen olaylar ülkede kardeş kavgasının çıkmakta olduğu izlenimini vermiştir. Diğer sebeplerin de etki-

siyle ordu içerisinde bir grup subay tarafından 27 Mayıs 1960'da darbe gerçekleştirilmiştir (Dursun, 2005: 186). Bu darbeye âdetâ 1950'de Demokrat Partinin başa gelmesinin rövanşı alınmıştır (Tuncel, 2005: 618). Dolayısıyla "DP'nin kapatılması için bir grup CHP'li cunta nezdinde girişimde bulundu" (Toker, 1991: 76-77) şeklinde değerlendirmelerde bulunulmuştur. 1969'da dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de gençler değişim talepleriyle sokaklara dökülmüştür (Dursun, 2000: 8). Fiilî bir darbe olmasa bile mevcut hükümetin istifası ve yerine askerî destekli teknokratlar hükümetinin kurulmasıyla sonuçlanan 12 Mart 1971 muhtırası, siyasal bölünmenin zirve yaptığı bir dönemde gerçekleşmiştir. Artan çatışmalar ve grevlerle başlayan 1971 yılı, 1960 darbesinin öngördüğü reformların yapılmadığını düşünen radikal subayların fiilî darbesini önlemek için TSK'nın komuta kademesi 12 Mart 1971 tarihinde üç maddelik bir muhtıra yayımlamıştır. Meclis'te de okutulan bu muhtıranın ardından ülkenin yönetimi dolaylı olarak TSK'nın eline geçmiştir (Ahmad, 2007: 143). 12 Mart 1971 tarihinde Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanlarının birlikte imzaladıkları "muhtıra" radyodan okunmuştur (Çavdar, 2004: 193). Muhtıranın metninde; Meclis ve hükümetin süregelen tutum, görüş ve icraatları sonucunda yurdun anarşi ve huzursuzluk içine sokulduğu, ülkenin geleceğinin ağır bir tehlike içerisine düşürüldüğü, mevcut anarşik durumun düzeltilmemesi hâlinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin idareyi üzerine alacağı (Tek, 2007: 91) şeklinde bir ifadeye yer verilerek gerekçe belirtilmiştir.

1960'da demokrasiyi kurtarmak parolasıyla yönetimi ele geçiren askerî vesayet bu girişimden sonra on yılda bir fiilen veya dolaylı olarak demokratik kültürün oluşmasını engellemiştir. 12 Eylül 1980 darbesi Türkiye'de mevcut tüm siyasi yaşamı kökten kurutan bir girişim olarak tarihe geçmiştir. Türkiye'de birçoğu hâlen aydınlatılmamış ve toplumsal infiale sebep olan olayların ardından ordu 'MGK' adı verilen hiyerarşik bir cuntayla yönetime el koymuştur (Ahmad, 2007: 160). 28 Şubat 1997 tarihinde dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in başkanlığında Çankaya Köşkü'nde dokuz saatlik bir Milli Güvenlik Kurulu Toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda, komutanlar, hükümetten 'rejime yönelik irtica tehdidinin önlenmesini' istemişlerdir. MGK'nın aldığı ve hükümete tedbir alınmak üzere tavsiye ettiği 18 ayrı başlıkta sıralanan maddeler arasında şunlar vardır: Laikliğin korunması, tarikatlarla bağlı yurt, vakıf ve okulların Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği Milli Eğitim Bakanlığına bağlanması, sekiz yıllık kesintisiz eğitimin uygulanması, Kur'an kurslarının Milli Eğitim Bakanlığına bağlanması, din adamı yetiştiren kuruluşların sayısının ihtiyaçla sınırlı olması, inşa edilen dinî tesislerin ihtiyaçlara göre yapılması, tarikatların faaliyetlerine son verilmesi, medyanın TSK ve mensupları aleyhindeki faaliyetlerine mani olunması, TSK'dan uzaklaştırılan personelin diğer kamu kurumlarında istihdam edilmemesi, TSK ve devletin dinî kurumlarına dinci kesim-

den sızmaların önlenmesi, aşırı dinci kesimin mezhep ayrılıklarını körükleyecek faaliyetlerinin önlenmesi, Anayasa, TCK ve Belediyeler yasasına aykırı sergilenen olayların sorumluları hakkında idari işlem yapılması ve bu gibi olaylara bir daha izin verilmemesi, kamu kurumlarında kılık kıyafet konusunda Anayasa Mahkemesi kararlarına uyulması, silah ruhsat işlemlerinin yeniden düzenlenmesi, kurban derilerinin rejim aleyhtarı kurum ve kuruluşlarının toplamasına izin verilmemesi, ülke sorunlarının çözümünde ümmet kavramı değil millet kavramının baz alınması ve Atatürk'e karşı yapılan saygısızlıklara fırsat verilmemesi (Tek, 2007: 188-189). 27 Nisan 2007 tarihinde Genelkurmay Başkanlığından basına bir açıklama geçilmiştir. Açıklamada kurumun resmî internet sitesine bir açıklama konulacağı bildirilmiş ve kamuoyu heyecanla bu açıklamayı beklemeye başlamıştı. Nitekim tarihe e-muhtrıra bildirisi olarak geçen metin internetten yayımlanmıştır. Dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt tarafından kaleme alındığı daha sonra öğrenilen bu açıklama, Ahmet Necdet Sezer'in Cumhurbaşkanlığı süresinin dolması nedeniyle özellikle Ak Partili bir politikacının cumhurbaşkanlığına seçilmesinin engellenmesini ve hükümetin toplumun talepleri doğrultusunda gerçekleştirdiği birtakım icraatlarının önüne geçilmesini amaçlamış; ancak iktidar bildiriye, TSK'nın da beklemediği şekilde, çok sert bir cevap vermiştir. Hükümet sözcüsü Cemil Çiçek 28 Nisan 2007 tarihinde, yani olaydan bir gün sonra basının karşısına geçerek âdeta hükümetin e-muhtrıraya karşı manifestosunu açıklamıştır (<https://tr.wikipedia.org>, 15.01.2017).

15-16 Temmuz 2016 tarihleri arasında Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde kendilerini Yurtta Sulh Konseyi olarak tanımlayan bir grup asker tarafından bir askerî darbe teşebbüsü gerçekleştirilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin resmî internet sitesi ve TRT'de yayımlanan bildiriye ordunun yönetime el koyduğu ifade edilerek ülkede sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edildiği açıklanmıştır. İstanbul'daki Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün jandarma tarafından kapatılmasıyla başlayan süreçte, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı İsmail Kahraman ve yaklaşık 50 kadar milletvekilinin Meclis'te bulunduğu sırada F-16 savaş uçakları Meclis üzerinde uçuş yaparak parlamentoyu dört kez bombalamıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a karşı suikast girişiminde bulunmuş ve Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar, Kara Kuvvetleri Komutanı Salih Zeki Çolak, Hava Kuvvetleri Komutanı Abidin Ünal ve Jandarma Genel Komutanı Galip Mendi darbeyi gerçekleştiren askerler tarafından rehin alınmıştır. Gelişmeler üzerine Cumhurbaşkanı Erdoğan, CNN Türk'te FaceTime aracılığıyla gerçekleştirdiği bağlantıda darbecilere hiçbir şekilde imkân tanınmayacağını ifade ederek halkı darbeye tepki göstermek için meydanlara ve havalimanlarına çıkmaya davet etmiştir. Çağrının ardından, Türkiye'nin birçok ilinde darbe karşıtı protesto gösterileri düzenlenmiştir. 16

Temmuz sabahı, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğü personelinin gerçekleştirdiği operasyonlar sonucunda darbe girişimi bastırılmıştır. Olaylar sonucunda 104' darbe yanlısı asker olmak üzere 300'den fazla kişi hayatını kaybetmiş, 1491 kişi yaralanmış, farklı rütbelerden 8.036 asker gözaltına alınmıştır. Yargı ve sivil siyaset mensupları dâhil olmak üzere toplam gözaltı sayısı 22 Temmuz tarihiyle birlikte 10 bini bulmuştur. Bunun yanı sıra askerî, idari ve adli kurumlarda birçok kişi görevden alınmıştır. Gülen Hareketi destekli olduğu öne sürülen askerî darbe girişiminin ardından 21 Temmuz'da Milli Güvenlik Kurulu toplantısı sonrasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Anayasa'nın 120. maddesi gerince üç ay süreyle olağanüstü hâl ilan edilmiştir. Darbe girişimi, Türkiye siyasi tarihinde 12 Eylül 1980 askerî darbesinden 36 yıl sonra gerçekleştirilen ilk askerî darbe teşebbüsü olarak kayıtlara geçmiştir (<https://tr.wikipedia.org>, 16.01.2017).

3. Demokrasiye Sekteye Uğratan Darbe Haberlerinin erevelelmesi: rnek Olay 15 Temmuz Darbe Girişimi

Birçok kez darbelerle karşı karşıya kalmış olan Türkiye'ye yönelik en son darbe girişimi 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşirken bu girişimin başarılı olması halkın meydanlara inmesiyle engellenmiştir. Gazetelerin bu girişimi ve sonrasını sayfalarına taşıyarak haberleri nasıl çerçevelediği önemli bir konudur.

Daha nceki dönemlerde Türkiye'de gerçekleştirilen darbelerin basına yansımalarını inceleyen bazı araştırmalara bakarak, Türk basınının darbelere yaklaşımındaki dönemsel farklılıkların ya da benzerliklerin bir fotoğrafını açığa çıkarmak ve demokrasiye ne kadar sahip çıktıklarını tespit etmek mümkündür. Türkiye'de 28 şubat sürecinin ardından, medyanın belki de bir demokrasi sınavına tbi tutulduğu döneme ait incelemeyi Bektaş'ın 2001 tarihli çalışmasında bulmak mümkündür. Darbe haberlerini medyanın demokratik işlevleri perspektifinden ele alan çalışmada, söylem analizi uygulanmış ve elde edilen bulgular aynı gelişmeler karşısında haber söylemlerinin ne kadar farklılaştığını ortaya koymuştur. Demokratik yönetimin ruhuna aykırı olan darbeye ait haberler bile gazetelerin ideolojik yönelimlerinin etkisinden kurtulamamış, bu yönelim haber söylemlerini oluştururken temel belirleyenlerden biri olmuştur. O dönemde iktidarda olan Refah-yol hkmetini onaylamayan gazeteler, darbeyi alkışlayan bir söylem üretirken, hükümet yanlısı yayın yapan gazeteler haber söylemlerinde darbenin yaratacağı olumsuzlukları vurgulamıştır (Bektaş, 2001). Darbelerin metinleriyle ilgili yapılmış bir alışma Yusuf Devran ve mer Faruk zcan'a ait olan "1960'tan 2016'ya Askerî Darbe ve Muhtıra Metinleri Anlamlar, Amaçlar, Niyetler ve İdeolojiler" isimli çalışmadır. Bu alışmada 15 Temmuz darbe girişimi de dâhil olmak üzere darbele- rin ve muhtıraların bildiri-leri, ideolojik arka planları çözümlenerek maksadıyla sy-

lem analizi yöntemiyle incelenmiştir (Devran ve Özcan, 2016). Ayşe Sözen Usluer “15 Temmuz Başarısız Darbe Girişimi ve Türk Dış Politikasına Etkileri” isimli çalışmasında, darbe girişiminin Türk dış politikasına olan etkileri üzerinde durmuştur (Sözen Usluer, 2016). Konuyla ilgili yapılan diğer bir çalışma, “Türk Edebiyatında 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi’ne Postmodern Yanıt” isimli çalışmadır. Bu çalışmada, 12 Eylül darbesi sonrasında kaleme alınan, darbeyi ve onun etkilerini konu alan edebiyat incelenmiştir (Alver, 2014). Akıncı, “Türkiye’nin Darbe Geleneği: 1960 ve 1971 Müdahaleleri” isimli çalışmasında, askerî darbe geleneği irdelenmiş ve 1960 ve 1971 müdahalelerinde Türk siyasal kültürünün de önemli bir payı olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır (Akıncı, 2014). 15 Temmuz darbe girişimiyle ilgili yapılan bir diğer çalışma, “15 Temmuz Darbe Girişiminin Ardından Ulusal Demokrasi Şöleni: ‘Demokrasi ve Şehitler Mitingi’ Örneği”dir. Bu çalışmada 15 Temmuz darbe girişiminden sonra 07 Ağustos 2016 tarihinde İstanbul Yenikapı’da gerçekleşen ‘Demokrasi ve Şehitler Mitingi’nin Türk ulusal basınında nasıl ve ne kadar yer aldığı eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada, 15 Temmuz darbe girişimine karşı milletin duruşu kahramanlık ve destanlaştırma söyleminin sık sık çoğu gazete tarafından kullanıldığı görülmüştür. Milletin birlik ve beraberliğine vurgu yapılmış, vatanın bağımsızlığı her defasında yeniden dile getirilmiştir (Nisan, 2016).

3.1. Yöntem

Bu çalışmada haber analizi için kullanılan yöntem ‘haber çerçeveleme’ yöntemidir. Çerçeveleme, “temel olarak algılanan gerçekliğin bazı yönlerini seçmek ve onları iletişimsel bir metinde daha görünür hâle getirmek böylece ele alınan bir konuya yönelik belirli bir problemi tanımlama, neden ve sonuçlarını yorumlama, ahlaki değerlendirme ve/veya çözüm önerisi sunmaya katkıda bulunmak” (Entman, 1993: 52) şeklinde tanımlanmaktadır. Haber metinlerinde anlam inşası sürecinde habere konu olan olay ya da olgunun belirli şekillerde çerçevesi kullanılmaktadır (Aksoy, 2012: 192). Haber çerçevesi, bir olayla ya da sorunla ilgili haberi anlamlı hâle getirmek için oluşturulan; haberde nelerin içerileceğini, nelerin dışarıda bırakılacağını belirleyen genel bağlamdır (Atabek ve Uztuğ, 1998: 100). Çerçeveleme, haberin paketlenme biçimiyle, ortaya konulan kısmıyla, yerleştirmeye, sunuş tarzıyla, başlıklar ve fotoğraflarla ve görsel-işitsel medyadaki sunuşa eşlik eden ses ve görüntü efektleriyle (Parenti, 2008: 100) gerçekleştirilmektedir. Tuchman, gündelik yaşama ilişkin gerçekliği düzenleyen haber çerçevelerinin hem bu gerçekliğin bir parçası olduklarını hem de onu parsellediklerini belirtmektedir (1978: 193-196).

Bu alışmada, 15 Temmuz darbe girişiminin ardından Türk ulusal basınının gazete sayfalarında darbe haberlerini nasıl çerçevelediğini incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, 16-22 Temmuz 2016 tarihleri arasındaki tüm ulusal gazetelerin birinci sayfaları analiz edilmiştir. Akşam, Aydınlık, Birgün, Cumhuriyet, Evrensel, Güneş, Haber Türk, Hürriyet, Karar, Milat, Millî Gazete, Milliyet, Ortadoğu, Sabah, Star, Takvim, Taraf, Türkiye, Vahdet, Vatan, Yeni Akit, Yeni Asya, Yeniçağ, Yeni Mesaj ve Yeni şafak gazetelerinin birinci sayfaları incelemeye tbi tutulmuştur.

3.2. Bulgular

Çalışmada ulusal basından 25 gazetenin bir haftalık süreçleri incelenmiş ve bulgular nicel bulgular ve nitel bulgular olmak üzere ikiye ayrılmıştır. “Millî Birlik ve Beraberlik, atışma ve Sorumluluk ile FETÖ Meselesi” şeklinde genel çerçeveler oluşturulmuş ve bu çerçevelerin içerisinde ise alt çerçevelere yer verilmiştir. Nitel bulgular bölümünde, incelenen gazetelerin haberleri içinden bu çalışmada belirlenen 3 haber çerçevesine dâhil olan haber örneklere ve bu örneklere ilişkin tespitlere yer verilmiştir.

3.2.1. Nicel Bulgular:

Çalışmanın nicel bulgular bölümünde, haberlerin gazete ve birinci sayfadaki yerine göre sıralanışı, haberde kullanılan başlık türlerinin gazetelere göre dağılımı, fotoğraf konusu, kullanımı, 15 Temmuz darbe girişimi haberlerinde haber çerçeveleme kodları, haberde kullanılan çerçevelerin gazetelere göre dağılımları ve haberde kullanılan çerçevelerle ilgili anahtar sözcüklerin gazetelere göre dağılımlarına tablolar hâlinde yer verilmiş ve daha sonrasında bu tablolar yorumlanmıştır.

Tablo 1: 16-22 Temmuz 2016 tarihleri arasında haberlerin birinci sayfadaki yeri

Gazete	Manşet	Sürmanşet	Sayfanın eteği	Toplam
Akşam	6	2	64	72
Aydınlık	7	3	61	71
Birgün	7	2	58	67
Cumhuriyet	7	0	60	67
Evrensel	6	0	44	50
Güneş	6	1	58	65
Haber Türk	7	4	74	85
Hürriyet	7	4	95	106
Karar	5	3	49	57
Milat	6	3	75	84
Millî Gazete	7	1	75	83
Milliyet	6	2	82	90
Ortadoğu	6	2	52	60
Sabah	7	2	80	89
Star	7	5	71	83
Takvim	7	4	43	54
Taraf	6	1	31	38
Türkiye	7	1	66	74
Vahdet	6	1	55	62
Vatan	7	6	74	87
Yeni Akit	7	1	52	60
Yeni Asya	5	0	39	44
Yeniçağ	7	5	59	71
Yeni Mesaj	5	1	52	58
Yeni Şafak	7	4	109	120
Toplam	161	58	1.578	1.797

Nicel bulgular içinde Tablo 1’de görüldüğü gibi; 15 Temmuz darbe girişimiyle ilgili haberler bir hafta boyunca 161 kez manşete, 58 kez sürmanşete taşınırken 1.578 kez ise sayfanın eteğinde yer bulmuştur. İncelenen tüm gazeteler bir hafta boyunca konuyu 1.797 kez birinci sayfalarına taşıyarak konunun önemini vurgulamıştır. Bu süre zarfında konuyu en çok işleyen gazete, 120 haberle *Yeni Şafak* gazetesi olurken bu gazeteyi 106 haberle takip eden ise *Hürriyet* olmuştur. Konuya birinci sayfasında en az yer ayıran gazete ise 44 haberle *Yeni Asya*’dır. Darbenin gece saatlerinde gerçekleşmiş olması nedeniyle haber, bazı gazetelerin ertesi gün sayılarında (16 Temmuz) yer bulmazken diğer günlerde hemen

hemen tüm gazeteler haberi manşetlerine taşımanın yanı sıra birinci sayfanın tamamını bu habere ayırmışlardır. Bu durum konuyu önemsediklerini göstermiştir.

Tablo 2: Haberde kullanılan başlık türlerinin gazetelere göre dağılımlı

Gazete	Alıntı	Yorum	Betimleyici	Toplam
Akşam	23	7	42	72
Aydınlık	19	8	44	71
Birgün	23	4	40	67
Cumhuriyet	17	3	47	67
Evrensel	14	8	28	50
Güneş	10	24	31	65
Haber Türk	20	8	57	85
Hürriyet	23	3	80	106
Karar	12	7	38	57
Milat	22	14	48	84
Milli Gazete	13	4	66	83
Milliyet	24	4	62	90
Ortadoğu	10	3	47	60
Sabah	31	21	37	89
Star	28	4	51	83
Takvim	14	16	24	54
Taraf	4	0	34	38
Türkiye	23	15	36	74
Vahdet	10	10	42	62
Vatan	24	8	55	87
Yeni Akit	17	9	34	60
Yeni Asya	11	3	30	44
Yeniçağ	24	6	41	71
Yeni Mesaj	6	2	50	58
Yeni şafak	24	21	75	120
Toplam	446	202	1.149	1.797

Haberde kullanılan başlık türlerinin gazetelere göre dağılımlına bakıldığında Tablo 2’de de grldği gibi toplam 1.797 haberin başlığı incelenmiş ve bunun sonuncunda gazeteler, 446 alıntı, 202 yorum ve 1.149 betimleyici başlık kullanmıştır. Alıntı başlık en çok kullanan gazete, *Sabah* (31) olurken en az kullanan gazete, *Taraf* (4) olmuştur. Yorum başlık en çok kullanan gazete, *Güneş* (24) olurken

yorum başlık hiç kullanmayan gazete *Taraf* olmuştur. Betimleyici başlık en çok kullanan gazete *Hürriyet* (80) olurken en az kullanan gazete *Takvim* (24) olmuştur.

Tablo 3: Gazetelerin haberlerdeki yaklaşımı

Gazeteler	Nesnel	Öznel	Toplam
Akşam	65	7	72
Aydınlık	63	8	71
Birgün	63	4	67
Cumhuriyet	64	3	67
Evrensel	42	8	50
Güneş	41	24	65
Haber Türk	77	8	85
Hürriyet	103	3	106
Karar	50	7	57
Milat	70	14	84
Millî Gazete	79	4	83
Milliyet	86	4	90
Ortadoğu	57	3	60
Sabah	68	21	89
Star	79	4	83
Takvim	38	16	54
Taraf	38	0	38
Türkiye	59	15	74
Vahdet	52	10	62
Vatan	79	8	87
Yeni Akit	51	9	60
Yeni Asya	41	3	44
Yeniçağ	65	6	71
Yeni Mesaj	56	2	58
Yeni Şafak	99	21	120
Toplam	1.595	202	1.797

Tablo 3'te gazetelerin haberlerdeki yaklaşımına 'nesnel' ve 'öznel' kategorileriyle yer verilmiştir. Buna göre, 15 Temmuz darbe girişimiyle ilgili gazetelerin birinci sayfalarında 1.595 nesnel, 202 öznel haber kullanılmıştır. Nesnel habere en çok yer veren gazete *Hürriyet*, en az yer veren gazeteler ise, 38'er haberle *Takvim* ve *Taraf*'tır. Öznel habere en çok yer veren gazete *Güneş* (24) iken hiç kullanmayan gazete ise *Taraf* olmuştur.

Tablo 4: Fotoğraf konusu kullanımı

Gazete	Darbeci	Darbeyi engelleyen halk	Erdoğan	Siyasetçi	Fethullah Gülen	Diğerleri	Toplam
Akşam	23	1	5	3	1	18	51
Aydınlık	4	2	3	5	1	25	49
Birgün	6	4	3	5	1	25	44
Cumhuriyet	4	2	2	1	0	5	14
Evrensel	2	1	1	2	0	6	12
Güneş	14	4	5	1	3	15	42
Haber Türk	9	3	5	8	0	9	34
Hürriyet	18	2	5	3	1	20	49
Karar	13	2	3	4	2	10	34
Milat	12	8	2	5	3	15	45
Milli Gazete	9	7	0	5	0	17	38
Milliyet	15	3	5	6	0	12	41
Ortadoğu	12	1	1	5	1	8	28
Sabah	12	7	7	7	1	26	60
Star	12	5	5	4	0	16	42
Takvim	9	3	7	1	10	0	30
Taraf	10	4	2	3	2	6	27
Türkiye	15	8	6	5	0	17	51
Vahdet	12	3	1	6	0	9	31
Vatan	25	7	8	13	1	20	74
Yeni Akit	9	4	3	10	1	5	32
Yeni Asya	3	2	0	2	0	5	12
Yeniçağ	15	0	3	5	2	14	39
Yeni Mesaj	5	5	0	4	1	8	23
Yeni şafak	11	8	3	4	0	26	52
Toplam	279	96	94	117	31	337	954

Gazetelerde kullanılan fotoğraf konularına bakıldığında ise, Tablo 4'te de grldği gibi, tüm gazeteler konuyla ilgili olarak bir haftada 954 fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğrafta konuyla ilgili şu kategoriler kullanılmıştır: Darbeci, darbeyi engelleyen halk, Recep Tayyip Erdoğan, siyasetçi, Fethullah Gülen ve diğerleri. Buna göre, 279 darbeci, 96 darbeyi engelleyen halk, 94 Erdoğan, 117 siyasetçi, 31 Fethullah Gülen ve 337 kez diğerleri fotoğrafı kullanılmıştır. Siyasetçi kategori-

sinde başta muhalefet ve iktidar liderlerine yer verilirken diğerleri kategorisinde konuyla ilgili her görüntü sayılmıştır. En çok fotoğraf kullanan gazete *Vatan*, en az kullanan ise 12’şer fotoğrafla *Evrensel* ve *Yeni Asya*’dır. Darbeci fotoğrafı en çok kullanan gazete, *Vatan* (25) olurken en az kullanan *Evrensel* (2) olmuştur. Darbecileri engelleyen halk görüntüsünü en çok kullanan gazeteler 8’er haberle *Milat*, *Türkiye* ve *Yeni Şafak* olmuştur. Darbeye karşı durmaları için halkı meydanlara çağıran Erdoğan ile ilgili en çok fotoğraf kullanan gazete *Vatan*’dır (8). Siyasetçi fotoğrafına en çok yer veren gazete 13 fotoğrafla yine *Vatan* olurken. Fethullah Gülen ile ilgili en çok fotoğrafı *Takvim* (10) kullanmıştır.

Tablo 5: 15 Temmuz darbe girişimi haberlerinde haber çerçeveleme kodları

Çerçeve Örneği	Genel Çerçeveler	Durum Tanımı	Anahtar Sözcükler
MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK	<i>Birlik ve Beraberlik</i>	Darbe girişiminden sonra milletin tek vücut olmasını içermektedir.	Kahraman/ Destan
	<i>Destanlaştırma ve Kahramanlaştırma</i>	Darbe girişimi karşısında milletin inanılmaz mücadelesini içermektedir.	Türk halkı Demokrasi/ millî irade
	<i>Millî Duygular</i>	Türk milletinin tarihten gelen cesur ve iradeli duruşunu anlatmaktadır.	Başkomutan/ Erdoğan Demokrasi nöbeti Birlik ve beraberlik
ÇATIŞMA VE SORUMLULUK	<i>Suçlama Çatışması ve Tehdit</i>	Darbeye girişen FETÖ örgütü ve onu destekleyenleri eleştiren haberler yer almaktadır.	Bedel FETÖ/ Paralel/ Gülen Darbe/ Darbeci Demokrasi/ millî irade
	<i>Politika Eleştirisi</i>	Darbe süreci öncesi ve sonrasındaki çözüm önerilerini ön plana çıkaran haberleri içermektedir.	
	<i>Gerekçe Sunma</i>	Hem darbeyi gerçekleştirenlerin gerekçelerini hem de tüm ülkeyi etkileyen olağanüstü hâl sürecini kapsamaktadır.	
FETÖ MESELESİ	<i>Kınama Politikası</i>	Darbe girişiminde bulunan darbecileri kınayan, eleştiren haberleri içermektedir.	FETÖ/ Paralel/ Gülen Hain/ Hiyanet Tutuklu/ Gözaltı
	<i>Dönüm Noktası Çerçevesi</i>	Dönüm noktası çerçevesinde, darbe girişimi sonrasında dönüm noktası olabilecek birtakım gelişmelere yönelik haberlere yer verilmiştir.	
	<i>Eylem Bilgisi</i>	Eylemin gidişatına ilişkin bilgi veren haberleri içermektedir.	

15 Temmuz darbe girişimi gazete haberlerinde, haber çerçeveleme kodlarına bakıldığında ereve örnekleri olarak: Millî birlik ve beraberlik, çatışma ve sorumluluk ile FETÖ meselesi şeklinde genel çerçeveler belirlenmiştir. ‘Millî Birlik ve Beraberlik’ çerçevesinde; birlik ve beraberlik, destanlaştırma ve kahramanlaştırma ve millî duygular çerçevelerine bakılmıştır. Bu çerçevelerde; kahraman, destan, Türk halkı, demokrasi, millî irade, Başkomutan, Erdoğan, demokrasi nöbeti, birlik ve beraberlik gibi anahtar szcukler aranmıştır. Bu çerçevenin durum tanımına bakıldığında ise darbe girişiminden sonra milletin tek vücut olması, darbeyi durdurmak için milletin mücadelesi ve Türk milletini yansıtan millî duygular anlatılmaktadır. ‘atışma ve Sorumluluk’ çerçevesinde; suçlama atışması ve tehdit, politika eleştirisini ve gerekçe sunma şeklindeki çerçevelere bakılmıştır. Bu çerçevelerde; bedel, FETÖ, paralel, Fethullah Gülen, darbe, darbeci, demokrasi ve millî irade szcukleri haberler içerisinde aranmıştır. Bu çerçevenin durum tanımına bakıldığında ise darbeye girişen FETÖ rgt ve onu destekleyenleri eleştiren haberleri, darbe öncesi ve sonrasındaki çözüm önerilerini ön plana çıkaran haberleri, hem darbeyi gerçekleştirenlerin gerekçelerini hem de tüm ülkeyi etkileyen olağanüstü hâl sürecini kapsamaktadır. ‘FETÖ Meselesi’ çerçevesinde; kınama politikası, dönüm noktası ve eylem bilgisi çerçevelerine bakılmıştır. Bu erevelerde; FETÖ, paralel, Gülen, hain, hıyanet, tutuklu ve gözaltı gibi anahtar szcukler aranmıştır. Bu çerçevenin durum tanımına bakıldığında ise darbe girişiminde bulunan darbecileri kınayan, eleştiren haberleri, dönüm noktası çerçevesinde, darbe girişimi sonrasında dönüm noktası olabilecek birtakım gelişmelere yönelik haberleri ve eylemin gidişatına ilişkin bilgi veren haberleri içermektedir.

Tablo 6: Haberde kullanılan çerçevelerin gazetelere göre dağılımları

Gazeteler	Millî birlik ve beraberlik	Çatışma ve sorumluluk	FETÖ meselesi	Diğerleri	Toplam
Akşam	11	15	46	0	72
Aydınlık	6	14	46	5	66
Birgün	0	20	33	5	53
Cumhuriyet	0	13	53	1	66
Evrensel	0	27	20	3	47
Güneş	12	23	33	0	68
Haber Türk	12	24	77	0	113
Hürriyet	4	18	85	0	107
Karar	10	14	25	5	49
Milat	13	28	41	5	56
Millî Gazete	8	10	49	6	67
Milliyet	4	12	79	0	95
Ortadoğu	4	5	42	6	51
Sabah	22	18	41	6	81
Star	12	26	51	0	89
Takvim	4	12	36	2	52
Taraf	2	2	34	0	38
Türkiye	14	37	18	6	69
Vahdet	9	12	40	1	61
Vatan	9	15	59	4	83
Yeni Akit	5	16	32	3	53
Yeni Asya	3	11	23	3	37
Yeniçağ	4	16	57	0	77
Yeni Mesaj	3	11	38	4	52
Yeni Şafak	16	29	76	0	120
Toplam	170	428	1.134	65	1.797

Haberde kullanılan çerçevelerin gazetelere göre dağılımları tablosuna bakıldığında; 'Millî Birlik ve Beraberlik' çerçevesi 170, 'Çatışma ve Sorumluluk' çerçevesi 428, 'FETÖ Meselesi' ise 1.134 haberde kullanılmıştır. Millî Birlik ve Beraberlik çerçevesini en çok kullanan gazete, 22 haberle *Sabah* olurken, bu çerçeveyi, *Birgün*, *Cumhuriyet* ve *Evrensel* hiç kullanmamıştır. Çatışma ve Sorumluluk çerçevesini en çok kullanan gazete, *Türkiye* (37) olurken en az kullanan gazete ise *Taraf*'tır (2). FETÖ Meselesi çerçevesini en çok kullanan gazete, 85 haberle *Hürriyet* gazetesi, en az kullanan ise 18 haberle *Türkiye*'dir.

Tablo 7: Haberde kullanılan çerçevelerle ilgili anahtar sözcüklerin gazetelere göre dağılımları

GAZETE	Birlik ve Beraberlik	Kahraman ve Destan	Türk Halkı	Demokrasi/ Millî İrade	Başkomutan/ Erdoğan	Demokrasi Nöbeti	Terör	FETÖ, Paralel	Hain ve Hıyanet	Darbe ve Darbeci	Tutuklu ve Gözaltı	Toplam
Akşam	2	6	19	12	37	6	4	28	12	51	12	189
Aydınlık	0	1	7	4	6	2	3	50	0	77	13	163
Birgün	0	0	5	15	24	0	1	4	0	78	25	152
Cumhuriyet	0	0	9	22	44	0	1	1	1	111	18	207
Evrensel	0	1	12	33	10	0	0	0	1	50	30	137
Güneş	0	8	25	17	32	1	29	79	18	47	13	269
Haber Türk	0	4	26	34	31	1	12	50	16	74	31	279
Hürriyet	2	3	15	14	29	0	6	14	3	93	33	212
Karar	0	4	14	11	28	3	6	26	23	60	11	186
Milat	2	4	43	10	29	12	17	68	41	76	28	330
Millî Gazete	5	4	22	7	7	0	1	10	6	66	21	149
Milliyet	0	1	21	16	42	2	5	10	0	81	30	208
Ortadoğu	2	0	28	16	8	1	5	25	6	66	44	201
Sabah	5	9	25	43	23	15	12	83	24	61	19	319
Star	3	4	28	26	51	7	23	63	28	52	16	301
Takvim	0	3	22	11	31	7	9	29	26	49	9	196
Taraf	0	0	16	4	8	1	4	18	1	72	47	171
Türkiye	0	4	21	19	45	3	10	32	30	59	5	228
Vahdet	2	12	31	13	13	3	1	12	15	73	37	212
Vatan	1	6	29	4	47	3	9	19	13	83	23	237
Yeni Akit	1	3	25	8	25	3	12	75	23	55	46	276
Yeni Asya	1	0	3	18	5	1	0	0	0	45	17	90
Yeniçağ	2	8	19	16	20	0	5	16	11	72	31	200
Yeni Mesaj	1	1	15	4	2	0	5	20	8	70	31	157
Yeni Şafak	1	6	17	8	44	7	9	54	12	90	27	275
Toplam	30	92	1.685	385	641	78	189	786	318	1.711	617	6.532

Tablo 7’de haberde kullanılan çerçevelerle ilgili anahtar sözcüklerin gazetelere göre dağılımına bakıldığında: Birlik ve beraberlik 30, kahraman ve destan 92, Türk halkı 1.685, demokrasi ve millî irade 385, başkomutan ve Erdoğan 641, demokrasi nöbeti 78, terör 189, FETÖ ve paralel 786, hain ve hıyanet 318, darbe ve darbeci 1.711, tutuklu ve gözaltı 617 kez kullanılmıştır. ‘Bedel’ anahtar kelimesini *Birgün* 1, *Güneş* 1, *Haber Türk* 3, *Milât* 2, *Star* 3, *Takvim* 1, *Vahdet* 2, *Vatan* 4,

Yeni Akit 2, Yeni Çağ 2, Yeni Şafak 6 defa kullanmıştır. Birlik ve beraberlik kelimesi çok fazla kullanılmamakla birlikte en çok kullanan gazete, *Millî Gazete* (5) olmuş, kahraman ve destan kelimesini en çok kullanan gazetenin *Vahdet* (12) olduğu bulgulanmıştır. Türk halkı kelimesini en çok kullanan gazete *Milat* (43) olurken en az kullanan gazete ise *Yeni Asya* (3) olmuştur. Demokrasi ve millî irade kelimesini en çok kullanan gazete, *Sabah* (43) olurken başkomutan ve Erdoğan kelimesini en çok kullanan gazete *Star* (51) olmuştur. Diğer kelimeleri en çok kullanan gazeteler şunlardır: Demokrasi nöbeti (*Sabah*, 15), terör (*Güneş*, 29), FETÖ ve paralel (*Sabah*, 83), hain ve hıyanet (*Milat*, 41), darbe ve darbeci (*Milliyet*, 111), tutuklu ve gözaltı (*Taraf*, 47).

3.2.2. Nitel Bulgular:

Nitel bulgular bölümünde, incelenen gazetelerin haberlerinde, bu çalışmada belirlenen 3 haber çerçevesine dâhil olan haber örneklerine ve bu örneklerle ilişkin tespitlere yer verilmiştir. Bu çerçeveler, ‘Millî Birlik ve Beraberlik’ (birlik ve beraberlik, destanlaştırma ve kahramanlaştırma ve millî duygular), ‘Çatışma ve Sorumluluk’ (suçlama çatışması ve tehdit, politika eleştirisi ve gerekçe sunma) ve ‘FETÖ Meselesi’dir (kınama politikası, dönüm noktası çerçevesi ve eylem bilgisi).

3.2.2.1. Millî Birlik ve Beraberlik

Millî Birlik ve Beraberlik çerçevesi, “Birlik ve Beraberlik, Destanlaştırma ve Kahramanlaştırma, Millî Duygular” şeklinde üç alt çerçeveye ayrılmaktadır. Bu çerçevede, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında halkın birlik olup darbeyi nasıl bozguna uğrattığı ve gazetelerin gözünden halkın kahramanlık söylemi üzerinde durulmuştur.

3.2.2.1.1. Birlik ve Beraberlik

15 Temmuz darbe girişimine karşı halkın mücadelesi ve zaferi tüm dünya tarafından şaşkınlıkla karşılanırken basın gündemini de önemli derecede işgal etmiştir. “Darbeye karşı omuz omuza” (*Sabah*, 20.07.2016: 1), “Darbeye millet ‘Dur’ dedi” (*Yeni Mesaj*, 20.07.2016: 1), “Halkın direncini kıramadık” (*Yeni Şafak*, 21.07.2016: 1), “Vatana ihanete halk tokadı” (*Vahdet*, 17.07.2016: 1), “Milletin kalbinde” (*Karar*, 18.07.2016: 1), “7’den 70’e nöbete devam” (*Akşam*, 19.07.2016: 1), “Darbeye karşı tek ses” (*Güneş*, 17.07.2016: 1) ve “Halkın gücünün üstünde güç yoktur” (*Haber Türk*, 16.07.2016: 1) şeklindeki ifadeler halkın darbe girişimi sırasında ortaya koyduğu ‘Birlik ve Beraberlik’ çerçevesini yansıtmaları açısından örnek ifadelerdir. Millet’in birlik ve beraberlik içerisinde darbeye karşı direnişi, gazetelerin sayfalarını uzun süre işgal etmiştir. “Edirne’den Kars’a bütün Türkiye

demokrasi için ayaklandı” üst başlığı ve “FETÖ’cü darbeye milli irade tokadı” (Sabah, 16.07.2016: 1) başlıkları ‘demokrasinin’ önemine vurgu yaparken “Bu zafer bizim” (Milat, 17.07.2016: 1) başlıklı haberde ise, “Cuntacı hainlerin kalkışmasına direnen 78 milyon millet dik durdu. Başkomutan Erdoğan dik durdu, siyasiler ve medya dik durdu. FETÖ’cü şerefsizler rezil bir şekilde teslim oldu,” ifadeleriyle halkın ve siyasilerin kalkışma karşısındaki cesaretlerine vurgu yapılmıştır. “Türkiye tek yürek” (Milat, 20.07.2016: 1) manşetini atan Milat gazetesi, birlik ve beraberliğe spotunda “FETÖ’cü hainlere 240 şehit veren milletimiz meydanları terk etmiyor. CHP ve MHP liderleriyle ortak açıklama yapan Başbakan Yıldırım: ‘Halkın gücü tankın gücünü yendi. Bunların kökünü jilette kazıyacağız,’ şeklindeki ifadelerle yer vermiştir. Aynı haberde kullanılan “Halkın gücü tankın gücünü yendi” şeklindeki ara başlık da halkın birlik ve beraberliği sonucundaki zaferine vurgu yapmaktadır. “78 milyon Mehmetçik” (Milat, 18.07.2016: 1) manşetiyle verilen haberin spotunda “Bütün Türkiye dün gece de sabaha kadar meydanlarda emanete sahip çıktı. Milyonlar birer Mehmetçiğe dönüşerek iradesini ve namusunu korumak için Vatan nöbeti tuttu...” ifadeleriyle tüm milletin birer asker olduğu vurgusu yapılmıştır. “Asker, Polis, Halk el ele” (Aydınlık, 21.07.2016: 1) başlıklı haberde “FETÖ’cü darbe girişimine karşı nöbetler sürerken Siirt’te örnek bir eylem düzenlendi. Meydanda toplanan binlerce yurttaş Vali, Emniyet Müdürü ve Jandarma Komutanı el ele seslendi,” ifadelerinde de yine birlik ve beraberlik mesajı verilmiştir. “Hep böyle olalım” (Millî Gazete, 20.07.2016: 1) manşeti ve aynı sayfada yer alan “Birlik olmanın tam zamanı” başlıklı haber de aynı şekilde birlik ve beraberliğe vurgu yapan diğer bir haberdir. Darbe girişimi sonrasında iktidar ve muhalefet darbeye karşı ortak olmuştur. “Ölene kadar demokrasimizin başkomutanımızın yanındayız” (Türkiye, 16.07.2016: 1) ve “Bahçeli: Hükümetin yanındayız” (Yeni Şafak, 16.07.2016: 1) şeklindeki ifadeler bu durumu açıklığa kavuşturmuştur.

3.2.2.1.2. Destanlaştırma ve Kahramanlaştırma

Millî Birlik ve Beraberlik çerçevesinin diğer bir alt çerçevesi olan ‘Destanlaştırma ve Kahramanlaştırma’ çerçevesinde ise toplumun kahramanlık hikâyelerine gurur duyarcasına ve destanlaştırarak yer verilmiştir. Bu çerçeveye örnek olarak; “Türk ordusu ve Türk milleti Amerikancı kalkışmayı bozguna uğrattı” (Aydınlık, 16.07.2016: 1), “Darbeye geçit yok” (Hürriyet, 16.07.2016: 1), “Demokrasi zaferi” (Haber Türk, 17.07.2016: 1), “Başkomutan emretti millet destan yazdı” (Milat, 17.07.2016: 1), “Kahraman astsubay” (Güneş, 18.07.2016: 1), “İlk kurşun ilk kahraman” (Sabah, 18.07.2016: 1), “Milletimiz destan yazdı” (Millî Gazete, 21.07.2016: 1), “Millet üçüncü günde de nöbeteydi” (Karar, 18.07.2016: 1), “Destan yazan

tantunici” ve “Kahraman Malatyalı” (Güneş, 22.07.2016: 1), “Nene hatunlar” (Millet, 22.07.2016: 1) ve “Cesur yürekler” (Sabah, 22.07.2016: 1) şeklindeki ifadeler örnek olarak gösterilebilir. “Millet tarih yazdı” (Yeni Akit, 17.07.2016: 1) başlığıyla verilen manşetin spotunda “Türkiye önceki akşam tarihinde görülmemiş bir alçaklıkla karşı karşıya geldi. FETÖ’cü askerler kendilerine emanet edilen silahları milletine ve onun seçtiği iktidara çevirdi. Millet ise onlara dersini verdi,” ifadeleri yer almıştır. “Demokrasinin zaferi” (Milliyet, 17.07.2016: 1) manşetinin spotu, “15 Temmuz gecesi yaşanan darbe girişimini sokaklara çıkan halkın demokratik direnişi önledi,” şeklindeki ifadelerde halkın, darbenin başarısız olmasındaki etkisinin altı çizilmiştir. “Milli irade destanı” (Güneş, 17.07.2016: 1) başlıklı haberde “Tarihin gördüğü en alçak terör saldırısına karşı tek vücut olup cuntacıları püskürten milyonlar, milli irade destanı yazdı. Tankları durduran vatandaşlar, polisler Meclis’ine sahip çıkan partiler, halkıyla bütünleşen medya demokrasi zaferi kazandı,” ifadeleri dikkat çekerken darbenin engellemesinde milletin önemi bir kez daha vurgulanmıştır. “Milletimiz destan yazdı” (Yeni Şafak, 17.07.2016: 1) manşetiyle verilen haberin spotunda “En doğusundan en batısına bütün Türkiye’de sokaklara dökülen milyonlar, Fetullahçı Terör Örgütü’nün darbe girişimine karşı destansı bir kurtuluş mücadelesi verdi. Millet meydanları tuttu, tankları durdurdu, uçaklara siper oldu. Onlarca şehit verdi ama darbelerini püskürttü,” ifadeleriyle milletin gücü net bir şekilde ortaya konulmuştur. “15 Temmuz Destanı” (Akşam, 17.07.2016: 1) manşetinin spotunu “FETÖ’cü çetenin darbe girişimini, siyasetçisi, polisi, vatansever askeri, medyası ve STK’larıyla omuz omuza püskürten Türk milleti yeni bir istiklal zaferine imza attı. Dünya bir kez daha ‘Çılgın Türkler’i konuşuyor,” oluşturmuştur. “Demokrasi destanı” (Sabah, 17.07.2016: 1) manşetinin spotu “Meclis’iyle, siyasi partileriyle, medyasıyla, STK’larıyla, Emniyetiyle, yargısıyla tüm Türkiye FETÖ’cü cuntacılara tarihi bir ders verdi. Sokağa dökülen 78 milyon destan yazdı,” şeklindedir. Burada hem siyasi kadronun hem diğer kurumların hem de milletin darbe karşısında nasıl tek vücut olduğunun altı çizilmiştir.

3.2.2.1.3. Millî Duygular

Türk milletinin tarihte nasıl destanlar yazdığını tüm tarih kitapları yazar. 15 Temmuz kalkışmasını milletin engellemiş olması birtakım millî duygulara özellikle vurgu yapılmasını sağlamıştır. “Asil Türk milletini alnından öpüyorum” (Star, 17.07.2016: 1), “Halkın üzerinde bir güç yok” (Yeni Akit, 16.07.2016: 1), “Sizinle gurur duyuyoruz” (Yeni Şafak, 17.07.2016: 1) ve “Milletimizin imanı durdurdu” (Millî Gazete, 18.07.2016: 1) şeklindeki ifadeler ‘millî duygular’ çerçevesine örnek olarak gösterilebilir. “Meydan milletin” (Millî Gazete, 17.07.2016: 1) manşetini atan gazete, spotunda “...sokaklara inen halk ise, darbeci askerlere göz açtırma-

dı, resmen kalkışmayı nledi. Millet, meydanı boş bulan darbecilere, meydanın gerçek sahibi bu millet olduğunu bir kez daha gösterdi,” şeklindeki ifadelerine yer vererek milletin meydan okuyuşunu yansıtılmıştır. “Hain darbeyi millet nledi” (Vahdet, 17.07.2016: 1) maņsetinin spotunda yer alan, “TSK içindeki FETc askerlerin darbe girişimi milletin iradesine tosladı. Sivilleri, Meclis’i Genelkurmay’ı bombalayan hainlere karşı halk, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın çağrısıyla meydanlara indi ve darbeye dur dedi,” şeklindeki ifadelerde milletin darbeye nasıl ‘dur’ dediği anlatılmıştır. Aynı cesur tavır, “Tankları ezen ruh” (Vahdet, 19.07.2016: 1) başlığında da görülmüştür. Bu haberin spotunda yer alan “Milletin uçağı ile milletin Meclis’in bombalandığı, vatandaşlara kurşun sıkıldığı darbe girişimini kendilerini tanklara siper ederek önleyen vatandaşlar tarih yazdı. Direnişin fotoğrafları dünyanın hafızasına kazındı,” şeklindeki ifadelerde dünyanın Türk milletinin göstermiş olduğu bu cesur duruş karşısında dünyanın şaşkınlığı anlatılmaya çalışılmıştır. Millet bu dik duruşu, siyasi çevrelerden takdir almıştır. MHP lideri Bahçeli’nin bu takdirini, “Milletimle vnyorum” (Ortadoğu, 20.07.2016: 1) ifadeleriyle maņsetine taşıyan Ortadoğu, haberin spotunda “MHP Lideri Devlet Bahçeli, darbe teşebbüsünün, milletin azim ve sinesine çarpıp dağıldığını belirterek, ‘Demokrasinin itibar ve iffeti kurtarılmıştır. Türkiye ipten alınmıştır. Halkımızın canı pahasına tankların üzerine çıkararak darbeyi püskürtmesi takdir ve tebriğe şayan asil bir duruştur. Milletimle vnyorum’ dedi,” ifadelerini yansıtılmış ve yine aynı sayfada yer alan “Hainlere karşı ortak ses” şeklindeki habere de yer verilmiştir. “Ecdadımıza layıksınız” (Vahdet, 20.07.2016: 1) maņsetinin spotunda “Başbakan Yıldırım, canı pahasına paralel darbe girişimini engelleyen millete böyle teşekkür etti: Siz, ecdadın kahramanlık ruhunu tekrar ayağa kaldırdınız. 15 Temmuz destanını yazan bu aziz millet, sizleri yürekte selamlıyorum,” şeklinde Başbakan Binali Yıldırım’ın ifadelerini kullanmıştır.

3.2.2.2. Çatışma ve Sorumluluk

Çatışma ve Sorumluluk erevesi, “Sulama atışması ve Tehdit, Politika Eleştirisi ve Gerekçe sunma” şeklinde üç alt çerçeveye ayrılmıştır. Bu ereve, 15 Temmuz darbe girişiminin oluşmasına neden olanların yanı sıra daha sonraki süreçlerdeki gelişmelerle ilgili meydana gelen çatışma ve sorumlulara yer verilmiştir.

3.2.2.2.1. Sulama atışması ve Tehdit

15 Temmuz darbe girişimi FETÖ Terör rgtne bağlı ordunun içerisindeki bir takım kişiler tarafından gerekleştirilmifitir. Hem bu kişiler hem Fethullah Gülen hem de dış gler çoğu zaman haber metinlerinde eleştirilmifitir. Sulama ve Tehdit erevesine; “Kan donduran emir: Tereddüt etmeyin akın” (Güneş,

19.07.2016: 1), “İhanetin itirafı” (Vatan, 21.07.2016: 1), “FETÖ temizliği telaşlandırdı” (Aydınlık, 19.07.2016: 1), “Kanunsuz eyleme pabuç bırakmayız” (Türkiye, 16.07.2016: 1), “Vatan hainleri” (Yeni Şafak, 16.07.2016: 1), “Rus uçağını düşürenler aynı çete” (Aydınlık, 17.07.2016: 1), “Soldan ortak tepki: AKP’yi halk devirecek” (Birgün, 17.07.2016: 1), “Vatana ihanetin bedelini çok ağır ödeyecekler” (Haber Türk, 17.07.2016: 1), “Kurşun sıkarken de utansaydınız” (Güneş, 18.07.2016: 1), “Devletin kurumlarını kanser gibi sarmışlar: Ameliyat zamanı” (Yeni Akit, 18.07.2016: 1), “Darbeciler başarılı olamaz” (Milliyet, 16.07.2016: 1), “Bedelini çok ağır ödeyecekler” (Star, 16.07.2016: 1; Milat, 17.07.2016: 1) şeklindeki ifadeler örnek gösterilebilir.

“Sizin çocuklar başaramadı” (Akşam, 19.07.2016: 1) başlığının spotunda “12 Eylül’de ‘Bizim çocuklar başardı’ diye darbeyi kutlayan ABD’den 15 Temmuz kalkışması sonrası FETÖ’cü militanları ‘kollayan’ açıklamalar geldi!” ifadeleriyle birlikte kalkışmanın arkasında ABD’nin yer aldığı iması çizilmiştir. Bu durumun temel sorumlularını Güneş gazetesi, “Azmettirci ABD, Tetikçi FETÖ, Destekçi NATO” (Güneş, 22.07.2016: 1) manşetini atarak bu haberin spotunda “Milli iradenin tokadı, sadece TSK içine sızan FETÖ’cü teröristleri açığa çıkarmadı. Üst akıl da ortalığa saçıldı. ABD azmettirdiği darbeye suçüstü yakalandı. Başından beri yaşananların farkında olan NATO’nun darbeye destek verdiği tescillenirken, Batı basınında çıkan haberler her şeyi gözler önüne serdi,” şeklindeki ifadeleri kullanmıştır. “Lağım patladı” (Güneş, 21.07.2016: 1) manşetinin spotunda “İtiraf edenler, kaçanlar, yakalananlar, kılık değiştirenler, birbirlerini satanlar, görevden alınanlar... Milli iradenin vurduğu tarihi tokadın ardından Fetullahçı teröristlerin maskeleri teker teker düştü. Hepsi kaçacak delik arıyor,” ifadeleri yer almıştır.

Gazeteler birçok haberde bazen kendi söylemleriyle bazen de siyasetçilerin söylemleriyle kalkışmayı gerçekleştirenlere ve destekçilerine karşı meydan okumuştur. “Başkomutan Erdoğan, FETÖ’nün alçak darbe girişimine meydan okudu” (Takvim, 16.07.2016: 1) üst başlığı ve “Bedelini çok ağır ödeyecekler” ile “Milletime çağrı yapıyorum; meydanlara çıkın. Türkiye bu tür ayaklanmalarla ucuza satılacak bir ülke değildir ve Pensilvanya’dan da yönetilecek bir ülke de değildir!” şeklindeki spotta da görüldüğü gibi Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın meydan okuyuşuna işaret etmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “Bu milletin imkânlarıyla ortaya konmuş olan tankı, topu, uçağı, helikopteri kullanarak milletin üzerine gelmenin bedelini çok ağır ödeyecekler” (Haber Türk, 16.07.2016: 1) şeklindeki Haber Türk’teki ifadeleri ise darbeyi gerçekleştirenlere yönelik yine bir tehdit niteliği taşımaktadır.

3.2.2.2.2. Politika Eleştirisi

Politika Eleştirisi çerçevesi, daha çok darbe ortamını hazırlayan koşullar ve darbeden sonraki süreçte uygulanan politikaları eleştirmeye yöneliktir. “Darbeciler içeride fikirleri iktidarda” (Evrensel, 20.07.2016: 1), “Provokatörlere izin veremeyelim” (Yeni Asya, 20.07.2016: 1), “Ne darbe ne tek adam: Tek seçenek demokrasi tek çözüm mücadele” (Evrensel, 17.07.2016: 1) manşetiyle aynı gazetede yer alan “Tek adam diktasına da hayır” şeklindeki ifadeler politika eleştirisi çerçevesine örnek gösterilebilir. “Türkiye darbe aldı” (Cumhuriyet, 17.07.2016: 1) başlıklı haberde geçen “Darbe girişimi devlet kurumlarındaki derin zafiyeti açığa vurdu...”, “Sokaklarda askerlere yönelik şiddet içeren eylemlere tanık olundu. Bu olaylara rağmen sokağa çıkma çağrıları tekrarlandı,” şeklindeki ifadelerde eleştiri yapılmıştır. “Darbe karşıtı gösterilerde nefret, karakolda işkence, kamuda şüpheli tasfiye var” üst başlığı ve “Cadı avı başladı” (Cumhuriyet, 19.07.2016: 1) başlığıyla gazete “Meydanlarda demokrasiden söz eden yok” ifadelerini kullanarak darbe sürecinden sonraki politikayı eleştirmiştir. “Gerçek bir demokrasi istiyoruz” (Birgün, 17.07.2016: 1) manşetini atan Birgün de Cumhuriyet gazetesinin tavrını yansıtarak haber metninde, “Darbe de yanlış, AKP’in gerici faşist iktidarı da. Darbe önlendi, peki demokrasi mi kazandı? Basın hürriyeti, yargı bağımsızlığı, özgürlükler, parlamenter sistem, laiklik mi kazandı? Hepsi hâlâ tehdit altında” ifadelerini kullanarak politika eleştirisi yapmıştır. “Linç tedirginliği” (Evrensel, 19.07.2016: 1) manşetini atan Evrensel, haberin spotunda “İktidarın, ‘Meydanları boş bırakmayın’ çağrıları, idam talebi için ‘hakkınızdır’ söylemleri, tehdit, sansür ve hukuksuz gözaltılar sokakların linç kültürüyle işgal edilmesinin önünü açtı. Birçok yerde yaşanan saldırılar tedirgin ediyor,” ifadelerine yer vererek iktidara yönelik bir eleştiri geliştirmiştir. Birgün gazetesinin bir eleştirisi ise Ak Parti’nin darbeden önceki süreçlerde uyguladığı politikaya yönelik olmuştur. Gazete, “AKP, darbecilere ne istedilerse verdi” (Birgün, 18.07.2016: 1) manşetini ve “AKP, Gülen Cemaati’nin öncülük ettiği Ergenekon ve Balyoz davalarına tam destek verdi. Süreç ordu içindeki tüm dengeleri sarsarken, bu davanın ‘savcısıym’ diyen ise dönemin Başbakanı Erdoğan’dı,” şeklindeki spotu kullanarak Erdoğan’a yönelik bir eleştiri geliştirmiştir.

3.2.2.2.3. Gerekçe Sunma

Gerekçe Sunma çerçevesi, çoğunlukla darbe girişiminin püskürtülmesinin gerekçesi ve daha sonra getirilen birtakım çözümlere yönelik olarak hazırlanmıştır. “Türkiye bağırsaklarını temizliyor” (Ortadoğu, 19.07.2016: 1), “Vatan haini çark etti: Torunum için gittim” (Star, 19.07.2016: 1), “Darbeye kalkışan FETÖ’cü alçaklar vatana ihanetten yargılanacak” (Star, 17.07.2016: 1) bu çerçeveye örnek gösteri-

lebilecek ifadelerdir. 15 Temmuz darbe girişiminin püskürtülmesinin gerekçesini, “Ordu sağlam durdu darbe önlenildi” (Aydınlık, 18.07.2016: 1) başlığıyla veren Aydınlık gazetesi spotunda “Askerin kışlasını terk etmemesi darbe girişiminin bozguna uğratılmasında etkili oldu,” ifadeleriyle gerekçeyi desteklemiştir. “Fetöristler” (Milat, 17.07.2016: 1) başlıklı sürmanşetinde Milat, “Vatana ihanetten yargılanacak olan darbe kalkışmasında bulunan çok sayıda yüksek rütbeli FETÖ’cü hain subay gözaltına alındı,” ifadeleriyle herkes tarafından bilinen gerekçeyi satırlarına taşımıştır. Darbe girişiminden sonra tüm devlet kurumlarında örgütle bağlantısı olanlara yönelik olarak bir temizlik hareketi gerçekleştirilmiştir. Bu durumun gerekçeleri de ortaya konulmaya çalışılmıştır. “Dev temizlik” (Akşam, 20.07.2016: 1) başlığıyla verilen haberin spotunda “Alçak kalkışma sonrası devletin diğer kurumlarına da çöreklenen Fetullahçı teröristlerin temizlenmesi için geniş çaplı operasyon başlatıldı,” ifadeleri kullanılmıştır. Temizlik yapılırken bunun adil bir şekilde yapılması da temenni edilen konu olmuştur. Bu konuda, “Darbe ile mücadele hukuk içinde olmalı” (Yeni Asya, 19.07.2016: 1) başlığıyla verilen haberin spotunda “Darbeleri önlemenin en sağlam güvencesi hukuk ve demokrasi prensiplerini hâkim kılmak” ifadelerine yer verilmiştir. Türkiye darbe girişimi üzerine yıllardır ABD’de yaşayan FETÖ Terör Örgütünün başı Fethullah Gülen’i, Amerika’dan iade etmesini istemiştir. Ancak ABD bu talebi değerlendirmiş ve darbenin Gülen tarafından gerçekleştirildiği konuyla ilgili Türkiye’den kanıt istemiştir. Bu durum gazetelere yansımıştır. Bu konuyla ilgili Birgün gazetesinin, “ABD, ‘Gülen ile ilgili kanıt paylaşın’ dedi” (Birgün, 17.07.2016: 1) başlıklı haberin metninde yer alan şu ifadeler gerekçe sunma çerçevesine örnek olarak gösterilebilir: “John Kery, AKP hükümetini, ABD’de yaşayan Fethullah Gülen ile ilgili eldeki her tür kanıtı paylaşmaya çağırdı.”

Darbe girişiminden sonra tüm ülkede olağanüstü hâl ilan edilirken bu duruma birtakım gerekçeler sunulmuştur. Akşam gazetesi, “Demokrasi için OHAL” (21.07.2016: 1) başlıklı manşetin spotunda “Halkına kurşun sıkan FETÖ’cü hainlerin devlet içinde yarattığı tahribatı onarmak için hükümet kritik bir adım attı. 3 aylık OHAL kararını bizzat Cumhurbaşkanı Erdoğan açıkladı,” ifadelerini kullanırken Haber Türk, “Darbeci teröre karşı olağanüstü hal” (21.07.2016: 1) manşetiyle duyuru yapmış ve “Uygulama demokrasi ve özgürlükleri korumaya yönelik” spotuyla OHAL’in gerekçesini açıklamıştır. Karar gazetesi, “Üç ay OHAL” (21.07.2016: 1) başlıklı manşetinde OHAL için öne sürülen gerekçede, “Bu uygulama demokrasiye karşı değil. Amaç sadece terörle etkin mücadele” ifadeleri kullanılmıştır. Yeni Şafak ise OHAL’in gerekçesini, “FETÖ’cü darbecilerle hızlı ve etkin mücadele için: 3 ay OHAL” (21.07.2016: 1) ifadeleriyle manşetine taşımıştır. Gazete bu haberin spotunda ise, “Türkiye, kanlı bir darbe girişiminde bulunan Fetullahçı Terör

Örgütü ile topyekn mücadele için yeni döneme giriyor. MGK ve Bakanlar Kurulu toplantısının ardından bir açıklama yapan Cumhurbaşkanı Erdoğan, 3 ay srey- le olağanüstü hâl ilan edildiğini duyurdu,” ifadeleriyle kararın gerekçesine vurgu yapmıştır.

3.2.2.3. FETÖ Meselesi

FETÖ Meselesi erevesi, “Kınama Politikası, Dönüm Noktası erevesi, Eylem Bilgisi” şeklinde üç alt çerçeveye ayrılmaktadır. Bu ereve oluştururken darbeyi gerçekleştirenlere yönelik olarak sergilenen tavırların yanı sıra bu girişimden sonra dönüm noktası oluşturabilecek gelişmeler ve eylem bilgisi dikkate alınmıştır.

3.2.2.3.1. Kınama Politikası

Bu çerçevede daha çok darbe girişimine kalkışan kişilere yönelik olan kızgınlık, öfke duygularının ifadesi olan haberlere yer verilmiştir. Bu haberlere örnek olarak şunlar gösterilebilmektedir: “Bu rezillik size yeter” (Milat, 18.07.2016: 1), “İhanetin sonu” (Milat, 18.07.2016: 1), “Yüzlerini gizlediler” (Milli Gazete, 18.07.2016: 1), “Darbecinin sonu” (Sabah, 18.07.2016: 1), “Darbecilerin ibretlik sonu” (Yeni Akit, 19.07.2016: 1), “Kaçış yok, tek tek yakalanıyorlar” (Sabah, 18.07.2016: 1), “Onlar vatanının satan hainler: Yuh olsun size” (Türkiye, 18.07.2016: 1), “şeref-siz ilan edilecekler” (Vahdet, 18.07.2016: 1), “İbret olsun” (Vatan, 18.07.2016: 1), “İşte o hainler” (Yeni şafak, 18.07.2016: 1), “Rezillerin duruşması ertelendi” (Milat, 19.07.2016: 1), “İşte hainler” (Milat, 19.07.2016: 1), “Bunlar asker değil terörist” ve “Hainlerin peşinde” (Türkiye, 20.07.2016: 1), “Bunlar, ‘Vatan sana canım feda’ diyenler” (st başlık) ve “Helal olsun size” (başlık) (Türkiye, 18.07.2016: 1), “Kaldır kafanı hain” ve “Genelkurmay’dan 15 Temmuz açıklaması: Yılanların başı ezildi” (Karar, 20.07.2016: 1), “İblis uşağı yaratık” ve “Cuntacı haine mezar yok” (Vahdet, 20.07.2016: 1), “Asker elbiseli eli kanlı katillersiniz” (Yeni ağ, 20.07.2016: 1), “Darbeyi yöneten hoca kılıklı hain” (Yeni Akit, 20.07.2016: 1), “Görülmemiş kalleşlik” (Yeni Mesaj, 21.07.2016: 1), “Asker değil hain bunlar” (Vatan, 22.07.2016: 1), “Bu katiller asker olamaz” (Aydınlık, 20.07.2016: 1), “Bu utanç size yeter: Cenaze namazı kılınmayacak” ve “İçimizdeki yılanlar” (Yeni şafak, 20.07.2016: 1), “FETO’nun teröristi itiraf etti” (Milat, 21.07.2016: 1), “Katil darbecinin cesedini ailesi de kabul etmedi” (Star, 21.07.2016: 1), “Proje yaver” (Hürriyet, 21.07.2016: 1), “FETÖ terörüne lanet” (Türkiye, 16.07.2016: 1).

Darbe girişiminin başarısız olması üzerine bu işe kalkışanların karşılaştığı sonla ilgili çok sayıda haber yapılmıştır. “Yolun sonu!” (Takvim, 18.07.2016: 1) başlıklı haberin spotu, “Eski Hava Kuvvetleri Komutanı Akın ztrk, terör rgt FETÖ’nn emriyle darbeye yeltendi. Devletine ve milletine silah çekti. Ama iha-

neti de beceremedi. İşte bu hale geldi,” şeklinde kullanılırken yanında kötü hâlde gözüken darbecinin fotoğrafı yer almıştır. “Hain temizliği” (Milat, 20.07.2016: 1) başlığının yanı sıra haberde “Devlet, halka kurşun sıkıp tankla insanları ezecek kadar milletten nefret eden gözü dönmüş Fetullahçı teröristlere karşı bağırsak temizliğini sürdürüyor,” spotu yer almıştır. Yine aynı sayıda “Namazları kılınmayacak”, “Hepsi idam edilmeli” şeklinde haberler de yer almıştır.

3.2.2.3.2. Dönüm Noktası Çerçevesi

Dönüm Noktası çerçevesi, darbe girişimi başta olmak üzere daha sonraki süreçlerde alınmaya çalışılan birtakım önlemler üzerinden oluşturulmuştur. “İhbar geldi cuntacılar çöktü” (Star, 17.07.2016: 1) başlıklı haberde yer alan “FETÖ teröristlerinin hain planı vatansever bir askerin ihbarıyla bozuldu. Sabaha karşı yapmak istedikleri darbe planı erken deşifre olunca panikle harekete geçen cuntacılar 78 milyon tarafından püskürtüldü,” şeklindeki ifadelerde Türkiye tarihinde ilk kez gerçekleşen bir olaya işaret etmektedir. “Parlamento demokrasiye sahip çıktı” (Sabah, 16.07.2016: 1) başlıklı haberde yer alan “Alçak darbe girişimine karşı parlamento tek yürek oldu. İktidar ve muhalefet liderleri FETÖ’cü darbe girişimine karşı milletin ve devletin yanında olduklarını söyledi,” şeklindeki ifadeler, dönüm noktası çerçevesine örnek niteliğindedir. “Cumhuriyet tarihinin en uzun gecesi” (Yeni Mesaj, 17.07.2016: 1) başlıklı haberde “Türkiye, 93 yıllık Cumhuriyet tarihi boyunca 3’ü modern biri post-modern 4 askeri darbe bir de askeri kalkışmaya tanık olmuştu. Ancak Türkiye, Cuma gecesi Cumhuriyet tarihinde tanık olmadığı bir kalkışmayla karşı karşıya kaldı,” yer alan ifadelerde görüldüğü gibi bu durumun Türkiye tarihinde böyle olayın ilk kez gerçekleştiğine vurgu yapılmıştır. Darbe girişiminden sonra devlet genelinde birtakım önlemler alınmıştır. “FETÖ kalkışması radikal kararları getirdi” üst başlığı ve “Darbeci divanı harbe kışlalar şehir dışına” (Türkiye, 20.07.2016: 1) şeklindeki manşet bu duruma işaret etmektedir. Darbeden sonraki süreçte ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmiştir. Bu da çok nadir gerçekleşen bir olaydır. “Sıkıyönetim” (Birgün, 20.07.2016: 1) manşetinin spotunda “Türkiye’de olağanüstü bir süreç yaşanıyor. Darbe girişimi sonrası binlerce kamu çalışanı açığa alındı ve haklarında soruşturma başlatıldı. Bütün dekanların istifası talep edildi,” ifadeleri kullanılarak bu durumun önemi ortaya konulmuştur.

3.2.2.3.3. Eylem Bilgisi

Eylem Bilgisi çerçevesiyle ilgili olarak çoğunlukla 15 Temmuz darbe girişimi sonucundaki gelişmeler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çerçeveye örnek gösterilebilecek ifadeler şunlardır: “Meclis’e bomba attılar” (Hürriyet, 16.07.2016: 1), “Halk tankların üzerine çıktı” (Sabah, 16.07.2016: 1), “Dev tasfiye” (Milliyet,

19.07.2016: 1), “Tutuklandılar” (Vatan, 19.07.2016: 1), “Süpürme hareketi” (Yeni Mesaj, 19.07.2016: 1), “9 bin FETÖ’cü kovuldu” (Yeni Şafak, 19.07.2016: 1), “OHAL başlıyor” (Cumhuriyet, 20.07.2016: 1), “FETÖ’nün kökü kazınıyor” (Sabah, 20.07.2016: 1), “Kamuda büyük temizlik” (Star, 20.07.2016: 1), “FETÖ’cü hainlere jet temizlik” (Sabah, 17.07.2016: 1), “Direniş şehitleri uğurlandı” (Güneş, 18.07.2016: 1), “Darbe girişimine büyük gözaltı” (Millî Gazete, 18.07.2016: 1), “Önce tutuklama sonra iade” (Yeni Çağ, 20.07.2016: 1), “Tutuklama ve gözaltı dalgası sürüyor” (Ortadoğu, 21.07.2016: 1), “FETÖ/PYD kapsamında 30 bine yakın kamu personeli açığa alındı” (üst başlık) ve “Arınma” (başlık) (Akşam, 20.07.2016: 1).

“Darbe Girişimi” (Haber Türk, 16.07.2016: 1) başlığıyla verilen haberde “TSK içinde bir grup dün gece Türkiye’nin farklı yerlerinde kalkışma girişiminde bulundu...” ifadeleriyle darbe girişiminin duyurusu yapılmıştır. “Son ihanet” (Vatan, 16.07.2016: 1) başlığını kullanan Vatan, “Paralel yapının Silahlı Kuvvetler içindeki kalıntıları dün darbe girişiminde bulundu,” ifadelerine yer vermiştir. Darbe girişiminden sonraki gelişmeleri de gazeteler kullanmıştır. Bu süreçte ülke genelinde birçok kuruma yönelik olarak bir temizleme hareketi gerçekleştirilmiştir. Bu durum, Aydınlık gazetesinde “Kökü kazınıyor” (17.07.2016: 1) başlığı ve “Yaklaşık 2 bin 800 FETÖ’cünün TSK’dan tasfiyesi, 2 bin 745 FETÖ’yle ilişkili hakimın açığa alınması... ‘YAŞ’ı önleyebilir miyim’ ya da ‘En az zayıyla atlayabilir miyim’ derken, FETÖ’nün kökü kazınıyor,” şeklindeki spotuyla yer bulmuştur. “Büyük gözaltı” (Yeni Mesaj, 18.07.2016: 1) manşetinin spotunda “Darbe girişiminin akamete uğratılmasının ardından önceki gece paralel yapıya mensup oldukları düşünülen hakim ve savcılara yönelik ‘büyük gözaltı’ için düğmeye basıldı. Operasyonlarda 81 ilde 2 bini aşkın hakim ve savcı gözaltına alındı,” ifadelerini kullanarak durumu anlatan Yeni Mesaj’ın yanı sıra Vatan gazetesi de, “Dalga dalga” (20.07.2016: 1) manşetini atmış ve manşetinin spotunda “Devletteki FETÖ kadrolarını ayıklamak için yapılan tasfiyede görevden alınanların sayısı 50 bine yaklaştı,” ifadeleriyle temizlik hareketinin boyutunu ortaya koymuştur. Yeni Şafak, konuyla ilgili olarak “Bu ülkede size yer yok” (Yeni Şafak, 20.07.2016: 1) manşetini atmış ve manşetinin spotunda “Meclis’i bombalayıp, sivil halkı katledecek kadar gözü dönen Fetullahçı Terör Örgütü’ne büyük darbe indirildi. Kamu kurumlarında, tarihin en büyük temizliği başladı. Millî Eğitim Bakanlığı 15 bin, Maliye 1500, Başbakanlık 257, MİT 100, Aile Bakanlığı 393, Diyanet ise 492 personeli açığa aldı,” ifadeleri yer almıştır. Daha sonraki süreçlerde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesi üzerine birçok gazete gibi Cumhuriyet gazetesi de “OHAL ilan edildi” (21.07.2016: 1) şeklinde nesnel bir manşetle gelişmeyi duyurmuştur. Gazete manşetinin spotunda “Hükümet Anayasa’nın 120. maddesini devreye soktu. Türkiye, darbe girişiminin

ardından dün gece yeni yönetim sistemine geçmiş oldu,” ifadelerini kullanarak olayı nesnel bir şekilde aktarmaya devam etmiştir.

Sonuç ve Tartışma

15 Temmuz 2016 tarihinde demokrasiye yönelik olarak bir darbe girişimi gerçekleşmesiyle birlikte bu girişim halk tarafından başarısızlığa uğratılmıştır. Bu çalışmanın amacı bu tarihte gerçekleşen darbe girişimi ve sonraki bir haftalık süreçte gerçekleşen olayları ulusal basınının nasıl ve ne kadar çerçevelediğini analiz etmek olmuştur. Bu noktada; olay nicel ve nitel başlıklar altında incelenmiştir. Nicel olarak bakıldığında, 15 Temmuz darbe girişimiyle ilgili haberlerin bir hafta boyunca 161 kez manşette, 58 kez sürmanşette ve 1.578 kez ise sayfanın eteğinde kullanıldığı görülmüştür. İncelenen tüm gazeteler bir hafta boyunca konuyu 1.797 kez birinci sayfalarına tam sayfa şeklinde taşıyarak konuyu önemsediklerini göstermişlerdir. Uygulamanın nitel kısmında ise, birtakım anahtar sözcükler ve haber örnekleri baz alınarak, Millî Birlik ve Beraberlik, Çatışma ve Sorumluluk ile FETÖ Meselesi adlarında genel haber çerçeveleri belirlenmiştir. Bu çerçevelerin gazetelerdeki haberlerdeki nicel kullanımlarına bakıldığında, ‘Millî Birlik ve Beraberlik’ çerçevesi 170, ‘Çatışma ve Sorumluluk’ çerçevesi 428, ‘FETÖ Meselesi’ ise, 1.134 haberde kullanılmıştır. Millî Birlik ve Beraberlik çerçevesini en çok kullanan gazete, Sabah olurken bu çerçeveyi, Birgün, Cumhuriyet ve Evrensel gazeteleri hiç kullanmamıştır. Çatışma ve Sorumluluk çerçevesini en çok kullanan gazete, Türkiye olurken en az kullanan gazete ise Taraf’tır. FETÖ Meselesi çerçevesini en çok kullanan gazete, Hürriyet, en az kullanan ise Türkiye’dir.

Haber çerçeveleri ayrıca nitel olarak da değerlendirilmiştir. Millî Birlik ve Beraberlik çerçevesinde darbe girişimi sonrasında halkın darbeye karşı birlik olup darbeyi nasıl bozguna uğratarak kahramanlıklar sergilediği üzerinde durulmuş ve haberlerden bunu destekleyen örnekler sunulmuştur. Çatışma ve Sorumluluk çerçevesi, darbe girişiminin oluşmasına neden olanların yanı sıra daha sonraki süreçlerdeki gelişmelerle ilgili meydana gelen çatışma ve sorumlulara yer verilmiştir. Bu noktada gazetelerin ideolojilerinin devreye girdiği görülmüştür. FETÖ Meselesi çerçevesinde darbeyi gerçekleştirenlere yönelik olarak kınama ve kızgınlıklar yansıtılırken bu durumla birlikte dönüm noktası olabilecek birtakım gelişmeler ve süregelen eylemler dikkat çekmiştir.

Türkiye tarihine önemli bir olay olarak giren 15 Temmuz darbe girişimi ulusal basının gündemini uzun süre önemli derecede işgal etmiştir. Çalışmanın kapsamında incelenen bir haftalık süre zarfından bile sadece birinci sayfalara konuyla ilgili kayda değer derecede haberin taşınmış olması bu durumu göstermesi açısından önemlidir. Darbe girişimine yönelik olarak basının kimi zaman sert, kimi

zamansa duygusal ve gurur duyar tarzda bir tavır içerisinde girdiği görülmüştür. Bu yaklaşımı, olayın tüm ülkeyi ilgilendiren bir hassasiyette olması durumuyla açıklamak mümkündür.

Basının 15 Temmuz darbe girişimine ve diğer darbelere yaklaşımına konuyu ele alan araştırmaların ve bu çalışmanın bulguları doğrultusunda bakıldığında, basın 15 Temmuz'daki girişime karşı ortak bir tavır takındığı, haber söylemlerinin önceki dönemlerden farklı olarak benzer olduğu ve girişimde bulunanlara karşı birlik içerisinde hareket edildiği görülmüştür. Basının bu yaklaşımının, 15 Temmuz darbe girişiminin FETÖ Terör Örgütü tarafından demokrasiye yönelik organize edilen bir kalkışma olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Dolayısıyla ideolojisi, yayın çizgisi ne olursa olsun 'ülkeye karşı hıyanet girişimi' olarak adlandırılan 15 Temmuz kalkışmasına karşı basının birlik ve beraberlik içerisinde, darbenin karşısında olan ortak bir söylem geliştirdiğini söylemek mümkündür. Haberlerde genel anlamda bir kahramanlaştırma ve destanlaştırma çerçevesinin kullanılmasının temel nedeni de budur. Kısacası, milletin meydanlarda göstermiş olduğu direnişi gazeteler de birtakım söylemlerle kendi haber metinlerinde yansıtmıştır.

Kaynakça

- Ahmad, F. (2007). Bir Kimlik Peşinde Türkiye, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Alver, A. (2014). "Postmodern Responses to the September 12th 1980 Military Coup'd'état in Turkish Literature", Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Cilt/Sayı: XLVIII, 1- 22.
- Akıncı, A. (2014). "Türkiye'nin Darbe Geleneği: 1960 ve 1971 Müdahaleleri", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İBF Dergisi, Nisan 2014, 9 (1), 55-72.
- Aksoy, S. (2012). "Genetiği Değiştirilmiş Organizmalara İlişkin Tartışmaların Türk Basınında Çerçevesi", Selçuk İletişim, 7, 3, 191-205.
- Bektaş, T. (2001). "Medya Demokrasi İlişkisi ve Türk Medyası'nda Refah Partisi İmajı", Selçuk İletişim, cilt. 2, 159-171.
- Çavdar, T. (2004). Türkiye'nin Demokrasi Tarihi, 3. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Devran, Y. ve Özcan, Ö. F. (2016). "1960'tan 2016'ya Askeri Darbe ve Muhtıra Metinleri Anlamlar, Amaçlar, Niyetler ve İdeolojiler", İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E- Dergi), Kasım 2016, cilt: 1, sayı: 2, 7-20.
- Dursun, D. (2000). Ertesi Gün; Demokrasi Krizlerinde Basın ve Aydınlar, 1. Baskı, İstanbul: İşaret Yayınları.
- (2001). 27 Mayıs Darbesi, İstanbul: Şehir Yayınları.
- (2005). "Türk Demokrasisinde Kurumsallaşma Sorunu ve Krizleri Çözme Yöntemi Olarak Askeri Darbeler", Muhafazakâr Düşünce, Yıl 1, Sayı: 3, Kış, 175- 196.
- Entman, R. M. (1993). "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm", Journal of Communication, 43 (4), 51-58.
- Nisan, F. (2016). "15 Temmuz Darbe Girişiminin Ardından Ulusal Demokrasi Şöleni: 'Demokrasi ve Şehitler Mitingi' Örneği Bilimler", I. Uluslararası Sosyal Sempozyumu, 13-15 Ekim 2016, Elazığ, 2013-2040.

- Parenti, M. (2008). "Tekelci Medya Manipülasyonu", Medya Popüler Kültür ve İdeoloji, (Der. Levent Yaylagül ve Nilüfer Korkmaz), Ankara: Dipnot Yayınları.
- Sözen Usluer, A. (2016). "The July 15 Failed Coup Attempt and Its Implications for Turkish Foreign Policy", Bilig, Autumn 2016/ 79, 23-44.
- Tek, H. (2007). Darbeler ve Türk Basını, 3. Baskı, Ankara: Elips Kitap.
- Token, M. (1991). Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları 1944-1973; Yarı Silahlı Yarı Kûlahlı Bir Ara Rejim 1960-1961, 2. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tuchman, G. (1978). Making News, A Study in The Construction Of Reality, New York: The Free Press.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/27_Nisan_Genelkurmay_Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%-C4%9F%C4%B1_Bas%C4%B1n_A%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1, Erişim Tarihi: 15.01.2017.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/2016_T%C3%BCrkiye_asker%C3%AE_darbe_giri%C5%9Fimi, Erişim Tarihi: 16.01.2017.

Gazeteler

- Akşam, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Aydınlık, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Birgün, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Cumhuriyet, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Evrensel, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Güneş, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Haber Türk, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Hürriyet, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Karar, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Milat, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Millî Gazete, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Milliyet, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Ortadoğu, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Sabah, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Star, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Takvim, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Taraf, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Türkiye, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Vahdet, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Vatan, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Yeni Akit, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Yeni Asya, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Yeniçağ, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Yeni Mesaj, 16-22 Temmuz 2016, s.1.
- Yeni Şafak, 16-22 Temmuz 2016, s.1.